

قواعد اصلی جبران خسارت کدامند؟

دو قاعده اصلی جبران خسارت، قاعده اتلاف و قاعده ضمان ید است. بر طبق قاعده اتلاف: "هر کس مال غیر را تلف کند مسئولیت دارد" مشخصاً این قاعده ناظر به تلف اموال است و فقط ناظر در جبران نوعی از خسارت است که به شکل تلف مال باشد. مال شامل عین و منفعت اعیان میشود و به طور ساده شامل اجزائی می شود که در زمان اتلاف، جزء موجود دارائی باشند. قاعده دیگر، قاعده ضمان ید است. بر طبق این قاعده: "هر کس متصرف مال غیر شود نسبت به آن مال مسئولیت دارد تا زمانی که آن مال را به مالک مسترد کند. به هر حال، این قاعده ناظر به اموال است و نهایت مسئولیت غاصب نیز نسبت به خساراتی است که به عین و منافع وارد شده است. جز این دو قاعده، قاعده مهم دیگری برای جبران خسارت وجود ندارد. قواعدی مثل غرور^۱ و استیمان^۲ از فروع و استثناءهای همین دو قاعده هستند و حرف مستقلی برای گفتن ندارند. یک قاعده موجود و قابل توجه، قاعده لا ضرر است بر طبق این قاعده، هیچ ضرری در اسلام پذیرفته نیست. این قاعده اگر با معنای لغوی آن پذیرفته می شد، دقیقاً پذیرش اصل جبران کامل خسارات بود. اما متأسفانه چنین برداشتی از این قاعده متداول نشده است بلکه با توجه به مبنای صدور این حکم از ناحیه رسول الله (ص)، این قاعده به عنوان یک قاعده ثانویه به محدود کردن موارد ضرری اعمال قواعد اولیه دیگر اختصاص یافته است.

برگرفته از کتاب تعیین خسارت ناشی از نقض قرارداد - دکتر مسعود رضا رنجبر

Telegram: @CLAIMLAWS

Site: www.claimlaws.ir

- ۱- هرگاه از شخصی عملی صادر گردد که باعث فریب خوردن شخص دیگر بشود، و از این رهگذر، ضرر و زیانی متوجه او گردد، شخص نخست به موجب این قاعده ضامن است و باید از عهده خسارت وارد برآید. شخص اول را «غاز» (فریب دهنده) و شخص دوم را «مغرور» (فریب خورده) و این قاعده را «قاعده غرور» می گویند.
- ۲- مفاد اجمالی قاعده این است که چنانچه شخصی بر مال دیگری (تحت شرایط خاصی) استیلا یابد مادام که تعدی یا تفریط نکند، ضامن نیست.